

זמני השבת (ת"א):

כניסת השבת: 16:39

יציאת השבת: 17:40

ט"ז שבט תשע"ד

גיליון מס' 151

שאל אביך וירגודך

שאלות ותשובות על הפרשה

מאת ר' עזרא מרום

עונג שבת

כמה דברות בעשר

הדברות?

כולנו יודעים שבסיני נתנו עשר דברות. אבל המתבונן מקרוב בתוכנן של הדברות יראה שהן מונות יותר מעשר מצוות. למשל, בדיבר השני – "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" – מפורטים כמה וכמה ציוויים – לא יהיה לך א-להים אחרים, לא תעשה פסל, לא תשתחוה ולא תעבדם וכך לשיטת הרמב"ם במניין המצוות שלו; לדעת הרמב"ן כל הדיבר מהווה מצווה אחת). סך הכל ארבע מצוות. האם משמעות הדבר שיש שלוש עשרה דברות ולא עשר? והרי בתורה כתוב שיש עשר?

אלא שבשום מקום בתורה לא נאמר שיש עשר דברות. התורה אומרת שבסיני שמע עמ"י את "עשרת הדברים"; 'דברים' ולא דברות כפי שנהוג לומר. ומה ההבדל בין הביטויים? משום מה, תורגם המונח דברות לציוויים, אך אין זה מדויק. ייחודן של הדברות, הדברים, איננו בכך שיש שם עשר מצוות דווקא אלא בכך שיש שם עשרה עניינים, או בלשונו עיקרים, שמסר הקב"ה בעצמו לעמ"י ושעליהם נכרתה ברית סיני.

עשרת הדברים הם דברי הברית שעמדו בבסיס ברית סיני. דברי ברית, כמו בחוזה, אינם מסתכמים במצוות אלא מציגים מעבר לכך גם רקע ומבוא לקשר המיוחד הנרקם בין כורתי ברית וגם עקרונות המקובלים על שני הצדדים. מעתה ניתן להבין כיצד הדבר הפותח את עשרת הדברים שנתנו בסיני הוא "אנכי ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים", למרות שאין

1. יתרו היה חותן משה. א. מי היו החותנים של שלושת האבות? ב. מי היה החותן של אהרן? א. אברהם - הרן אבי יסכה (=שרה). יצחק - בתואל. יעקב - לבן. ב. עמינדב, אביה של אלישבע אשת אהרן (שמות, 23).

2. לפי רש"י, 7 שמות היו ליתרו. א. מה הם? ב. מה הסיבה לשם חובב?

9. מה משותף לחתונה ולמתן תורה? התורה ניתנה ב-5 קולות: קולות (2) וברקים (2) וקול שופר (1). כך גם בחתונה יש 5 קולות: קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם.

3. מה משותף לחתונה ולמתן תורה? התורה ניתנה ב-5 קולות: קולות (2) וברקים (2) וקול שופר (1). כך גם בחתונה יש 5 קולות: קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם.

10. "פוקד עוון אבות... על שלשים ועל ריבעים". על מי בתורה מסופר שראה בני שלשים? "וירא יוסף לאפרים בני שלשים". (בראשית, נ"ג).

11. "על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו". במה ברכו ובמה קידשו?

ברכו במן- ע"י שירד בכמות כפולה ביום השישי. קדשו במן- שלא היה יורד כלל בשבת.

12. מנין למדים שבמתן תורה לא היו בעם: א. עיוורים? ב. אילמים? א. מהכתוב: "וכל העם רואים". ב. מהכתוב: "ויענו כל העם".

13. "ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תעשה אתהן גזית".

א. ציין 2 סיבות מדוע? ב. מה פירוש "גזית"?

ג. היכן היתה לשכת הגזית? א. 1- המזבח מאריך ימיו של אדם ואילו הברזל הורג ומקצר ימיו של אדם.

2- המזבח עושה שלום בין ישראל לקב"ה ואילו הברזל מסמל מלחמה.

ב. גזית = אבנים גזוזות (מסותות).

ג. במקדש.

14. ליתרו הוסיפו אות ו' לשמו. ציין 3

1. יתרו היה חותן משה. א. מי היו החותנים של שלושת האבות? ב. מי היה החותן של אהרן? א. אברהם - הרן אבי יסכה (=שרה). יצחק - בתואל. יעקב - לבן. ב. עמינדב, אביה של אלישבע אשת אהרן (שמות, 23).

2. לפי רש"י, 7 שמות היו ליתרו. א. מה הם? ב. מה הסיבה לשם חובב?

9. מה משותף לחתונה ולמתן תורה? התורה ניתנה ב-5 קולות: קולות (2) וברקים (2) וקול שופר (1). כך גם בחתונה יש 5 קולות: קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם.

3. מדוע קרא משה לבניו בשמות גרשום ואליעזר? גרשום = גר הייתי בארץ נוכריה. אליעזר = אלוקי אבי בעזרי.

4. "ויחד יתרו". ציין 2 פירושים מנוגדים למילה: "ויחד". (רש"י) א. מלשון חדווה = שמח בתשועת ישראל. ב. מלשון צער = הצטער על מפלת מצרים ובשרו נעשה חידודים חידודים.

5. "ואשא אתכם על כנפי נשרים". מדוע נושא הנשר את גוזליו דווקא על כנפיו?

בגלל דאגתו לגוזליו, אומר: מוטב שיכנס החץ בי ולא בגוזלי!

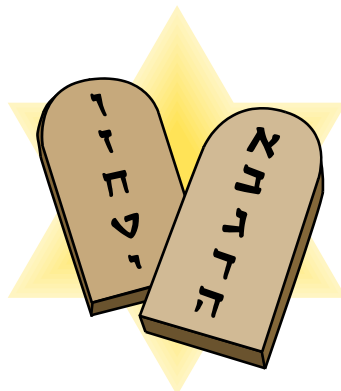
6. "והייתם לי עם סגולה". ציין 2 טעמים לכינוי זה.

א. סגולה = אוצר חביב. ב. הניקוד סגול לא משתנה בכל צורה שנהפוך אותו, כך עם ישראל שומר על זהותו בכל תהפוכות הגלות.

7. "ויבחר משה אנשי חיל ויתן אותם ראשים על העם". מי עוד בתורה נקראו אנשי חיל, ולאיזה תפקיד נועדו?

"ויאמר פרעה ליוסף.. אחיך ואביך ישבו בארץ גושן ואם ידעת וישבם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה". (בראשית, מז, 5-6)

8. דרש אותו הגלילי לפני רבי חסדא:

- ולישאל" .
21. מה רמוז בפסוק "וישאלו איש לרעהו לשלום"?
- בפסוק זה ראשי תיבות אלול ללמדנו שבחודש אלול מצווים להרבות בשלום בין אדם לחברו.
22. "ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ד' לישראל". מהי כל הטובה? המן, בארה של מרים ומתן תורה. (רש"י)
23. "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל". מי בתנ"ך נקרא: א. איש חיל? ב. אשת חיל? א. יונתן בן אביתר הכהן (מלכים א פרק א 42). ב. רות (פרק ג 11).
24. מה למדים מן הפסוק "ויחן שם ישראל"?
- במעמד הר סיני הייתה אחדות בעם ולכן נאמר בלשון יחיד, ללמדנו: חנו כאיש אחד ובלב אחד.
25. "לא תעשה לך אלוקים אחרים". ציין שני פרושים למה מתייחסת המלה אחרים?
- א. אחרים = אנשים אחרים שעשאו אלילים.
ב. האלילים אחרים לעובדיהם כלומר, אינם מכירים אותם ואינם נענים לבקשותיהם.

- אישים נוספים שהוסיפו אות לשמם.
- אברם - אברהם, שרי- שרה, הושע - יהושע.
15. יתרו אמר למשה: "לא טוב הדבר אשר אתה עושה" על מה עוד נאמר בתורה הביטוי לא טוב? בבריאת האדם: "ויאמר ה' לא טוב היות האדם לבדו".
16. כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, למי הכוונה לפי רש"י? בית יעקב - נשים, בני ישראל- הגברים.
17. אנחנו כהנים גויים ולא במקדש. מי אנו?
- מלכי-צדק מלך שלם כהן לאל עליון (בראשית י"ד 18) ויתרו כהן מדין.
18. "לא תגנוב". ציין 2 גניבות מפורסמות בספר בראשית. א. גניבת התרפים ע"י רחל. ב. אחי יוסף הואשמו בגניבת הגביע.
19. אילו פרשות נוספות בתורה נקראים על שם אנשים?
- נח, חיי-שרה, קרח, פנחס, בלק.
20. מנין למדים שמה שקול כנגד כל ישראל?
- מהפסוק: "וישמע יתרו את כל אשר עשה אלוקים למשה

הוא מנוסח בלשון ציווי. יש כאן אמירה ותיאור היסטורי שעל כורתי ומקיימי הברית לאמץ כסעיף הראשון של ההבנות, שהרי על כד מבוססת הכניסה לברית.

ממילא, גם אפשרי הוא הדבר שבעקרון אחד מדברי הברית יופיעו כמה מצוות חופפות. הדבר הראשון מכוון לעקרון אחד והוא שלילת אלהות מצד כל גורם אחר במציאות מלבד הקב"ה. זה שבפועל הוא מתפרט לאיסורים שונים כעשיית פסל, איסור השתחוויה ואיסור עבודה, אינה מעלה ואינה מורידה מכך שבסופו של דבר מנוסח כאן עיקרון אחד המחייב בלעדיות לא-להותו של הקב"ה.

כך גם ניתן לומר בנוגע לשבת ולהבדלים המצויים בין הדברים שבפרשת יתרו והדברים שבפרשת ואתחנן. גם בשבת ישנם שני ציוויים - זכור ושמור - המחילים על השבת מצוות עשה ולא תעשה, אך אין בכך כדי לגרוע מהיות השבת עיקר אחד, דבר אחד, שעניינו ייחוד היום השביעי לזכרון בריאת העולם ויציאת מצרים. וכן הלאה ביחס לכל השאר ההבדלים בין נוסח הדברים בשני החומשים.

נמצא שלא עשר מצוות לפנינו כי אם עשרה דברים המהווים את תוכן הברית של הקב"ה עם ישראל שבתוכם יכולות להיות כלולות כמה וכמה מצוות, כפי שימצאו מוני המצוות. עשרת הדברים הללו הם העיקרים שעליהם נכרתה ברית בינינו ובין הקב"ה בהר סיני ומשקפים את יסודות הזהות היהודית.

הרב עידו פכטר/כיפה

חידון באדיבות פרסומא אתר מידע לקהילה הדתית ברחובות

- יתרו**
1. "וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן" - מה שמע יתרו שגרם לו לבוא למדבר הצחיח אל משה? (רש"י י"ח, א')
2. את מי לוקח עימו יתרו למשה? מדוע הם נקראים בשמות אלו? (י"ח ב' ד')
3. "וַיִּחַדּוּ יִתְרוֹ" - אילו שני פירושים מביא רש"י למילים אלו? (י"ח ט')
4. "וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיֹּשֶׁב מֹשֶׁה לִשְׁפוֹט אֶת הָעָם" (י"ח, י"ג)
- א. מה מטריד את יתרו בדרך השפיטה של משה? (י"ח, י"ג)
ב. מה מציע יתרו למשה לעשות?
ג. מהן התכונות הנדרשות מהאנשים שייבחרו? (י"ח, כ"א)
ד. האם הוא מוצא אנשים כאלו?
5. "וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה, אֶת-חֲתָנּוֹ; וַיֵּלֶךְ לוֹ, אֶל-אֶרְצוֹ" (י"ח, כ"ז). מדוע לא נשאר יתרו עימם? (רש"י)
- מעמד הר סיני**
6. מהו האיסור בו מצווים בני ישראל בעומדם בתחתית ההר? (י"ט, י"ב-י"ג). מה יכול לקרות
- לא לו שעברו על האיסור?
7. "בַּמִּשְׁךְ הַיָּבֵל, הִמָּה, יַעֲלוּ בְּהָר" (י"ט, י"ג) - מהו פרוש המילים משוך היובל? (רש"י)
- עשרת הדיברות**
8. באר - "לא תשא את שם ה' לשווא" (כ', ז')
- א. "כבד את אביך ואת אימך..." - מהי ההבטחה לשומר זאת בסוף הפסוק? (כ', י"ב)
ב. "לא תחמוד" - מהו האיסור "לחמוד"? אילו דוגמאות מביאה התורה? (כ', י"ג)
- ג. "וְיָקַל-הָעָם לְאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלְפִידִם, וְאֶת קוֹל הַשֹּׁפָר" (כ', י"ד) - האם ניתן לראות את הקולות?
- בניית מזבח לה'**
9. "מִזְבֵּחַ אֲדָמָה, תַּעֲשֶׂה-לִּי" א. מהו "מִזְבֵּחַ אֲדָמָה"? (כ', כ"א)
10. "וְלֹא-תַעֲלֶה בְּמַעֲלֹת, עַל מִזְבְּחִי" - כיצד אם כן יעלו למזבח הגבוה? (כ', כ"ג)

הלימוד בעלון מוקדש להצלחת יצחק שמואל בן מרים ולהצלחה, בריאות ופרנסה זוהר בן יצחק ורחל

להקדשות ולקבלת העלון כל יום רביעי באימייל ניתן לפנות ל: ShealAvicha@gmail.com לארכיון העלונים: www.pirsuma.com/